

Sygn. akt V CSK 549/19

POSTANOWIENIE

Dnia 12 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa M.K-K.

przeciwko I.G.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 12 czerwca 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej powódki

od wyroku Sądu Okręgowego we W.

z dnia 3 kwietnia 2019 r., sygn. akt XI Ga [...],

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

2. zasądza od powódki na rzecz pozwanej kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym oraz kwotę 17 (siedemnaście) zł tytułem opłaty od pełnomocnictwa.

UZASADNIENIE

Powódka M. K. – K. wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego we W. z dnia 3 kwietnia 2019 r. zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego [...] we W. z dnia 11 czerwca 2018 r. Sąd pierwszej instancji uwzględnił w całości jej powództwo odszkodowawcze skierowane przeciwko pozwanej I.G. o zapłatę kwoty 61 245,33 zł z ustawowymi odsetkami od szczegółowo sprecyzowanych kwot i dat oraz kosztami procesu. Powódka uzasadniła swoje roszczenie finansowymi konsekwencjami zaniedbań pozwanej, z którą łączyła ją umowa z dnia 4 sierpnia 2014 r., na podstawie której pozwana – prowadząca biuro rachunkowe - miała

wykonywać dla powódki obsługę księgową oraz sporządzać dokumentację kadrowo – płacową, a także zastępować powódkę w czynnościach prawnych przed Zakładem Ubezpieczeń Społecznych. Powódka rozpoczęła działalność w sierpniu 2014 r. i płaciła składki na ubezpieczenie społeczne w preferencyjnej wysokości (504 zł miesięcznie). Po rozpoczęciu działalności zaszła w ciążę. Termin porodu był przewidywany w maju 2015 r. W celu zapewnienia sobie możliwie wysokiego zasiłku macierzyńskiego powódka uzgodniła z pozwaną, że najpóźniej z końcem lutego należy wyrejestrować ją z dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego dla osób prowadzących działalność gospodarczą i począwszy od dnia 1 kwietnia 2015 r. na nowo zarejestrować, deklarując wysokość stawki według najwyższej podstawy wymiaru. Czynności te miała wykonać pozwana, jednak – mimo przygotowania odpowiednich dokumentów w formie elektronicznej - nie dokonała ostatecznie skutecznej wysyłki do ZUS ze względu na zaniedbanie włączenia trybu automatycznej wysyłki. O nieskuteczności swoich czynności pozwana dowiedziała się w początku maja 2015 r., starała się naprawić skutki niewysłania wniosków, jednak bez powodzenia. O problemach nie informowała powódki, która za kwiecień 2015 r. odprowadziła maksymalną składkę na ubezpieczenie społeczne. Powódka od grudnia 2014 r. przebywała na zwolnieniu lekarskim, a zaświadczenie o niezdolności do pracy przysyłała do ZUS, zaś jego kopię pozwanej. Powódka urodziła syna w dniu 24 maja 2015 r. Pismem z dnia 3 lipca 2015 r. ZUS powiadomił powódkę, że w systemie nie ma informacji o wnioskach o jej wyrejestrowanie i ponowną rejestrację, wobec czego przysługuje jej minimalny zasiłek. Powódka w okresie od 24 maja 2015 r. do dnia 21 maja 2016 r. pobrała zasiłek macierzyński w kwocie 6 752,20 zł, podczas gdy liczyła na łączną kwotę 67 980, 64 zł. Sąd pierwszej instancji ocenił, że zaniedbania pozwanej w wykonaniu jej obowiązków umownych pozbawiły powódkę wyższych świadczeń, wobec czego powinna na podstawie art. 471 k.c. w zw. z art. 361 k.c. naprawić poniesioną przez nią szkodę, odpowiadającą różnicy pomiędzy świadczeniem zakładanym a rzeczywiście otrzymanym.

Sąd Okręgowy rozpoznający sprawę na skutek apelacji pozwanej zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji w ten sposób, że oddalił powództwo. Podzielił zarzut błędnej oceny materiału dowodowego poprzez przyjęcie, że gdyby pozwana

zrealizowała zlecone czynności, powódka otrzymałaby zasiłek w możliwie najwyższej wysokości oraz zarzut naruszenia art. 471 k.c. w zw. z art. 361 k.c. przez przyjęcie, że zaniechanie pozwanej polegające na niewykonaniu zleconych czynności wyrządziło powódce szkodę. Sąd odwoławczy wyjaśnił, że w przypadku ponownego zgłoszenia powódki do dobrowolnego ubezpieczenia na miesiąc przed planowanym porodem, w sytuacji gdy nie mogła ona prowadzić działalności gospodarczej z powodu stanu zdrowia (od grudnia pozostawała na zwolnieniu lekarskim) zastosowanie znalazłby m.in. art. 43 ustawy z dnia 24 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (według tekstu jednolitego Dz.U. z 2014 r., poz. 159), który przewidywał, że podstawy wymiaru zasiłku nie ustala się na nowo, jeżeli między okresami pobierania zasiłków zarówno tego samego rodzaju, jak i innego rodzaju nie było przerwy albo przerwa była krótsza niż 3 miesiące kalendarzowe. Przeanalizował też orzecznictwo sądowe wskazując, że istniało bardzo wysokie prawdopodobieństwo zakwalifikowania zaplanowanego przez powódkę sposobu zapewnienia sobie wyższych świadczeń jako działania pozornego, instrumentalnie wykorzystującego regulację prawną, wobec czego nie można przyjąć, że zachodziło bliskie pewności prawdopodobieństwo, że powódka uzyskałaby prawo do najwyższego zasiłku macierzyńskiego.

W skardze kasacyjnej powódka zarzuciła naruszenie prawa materialnego tj. art. 471 k.c. w zw. z art. 361 k.c. oraz art. 6 k.c. przez ich błędną wykładnię; art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej w zw. z art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 11 ust. 2, art. 13 pkt 4 oraz art. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i art. 6 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie; art. 4a ust 1 w zw. z art. 6b ust. 3 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych przez ich niezastosowanie; art. 17 ust. 1 pkt 1 w zw. z art. 16 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy o świadczeniach rodzinnych w zw. z art. 133 § 1 k.r.o. przez ich niezastosowanie, naruszenie art. 14 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z art. 53 ust. 1 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa poprzez ich błędną wykładnię. Nadto skarżąca wskazała na niewłaściwe zastosowanie art. 14 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ostatnio powołanej ustawy w zw. z art. 86

ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, przy jednoczesnym niezastosowaniu art. 14 ust. 2 pkt 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz naruszenie art. 52 w zw. z art. 43 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa w wersji obowiązującej do 2015 r. poprzez ich niezastosowanie. Wskazała też na naruszenie art. 2, art. 20, art. 32, art. 45, art. 67 Konstytucji RP w zw. z art. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Jako naruszone przepisy postępowania wskazała art. 328 § 2 k.p.c., art. 378 § 1 k.p.c. oraz art. 382 k.p.c., art. 391 k.p.c. i art. 2 i 45 Konstytucji, art. 207 § 6 k.p.c., art. 217 § 2 k.p.c., art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. i w zw. z art. 3 k.p.c., art. 6 k.p.c., art. 344 § 2 k.p.c., art. 493 § 1 k.p.c. i art. 503 § 1 k.p.c. oraz art. 83 k.c. i art. 6 k.c., nadto naruszenie art. 368 § 1 pkt 4 k.p.c.; art. 381 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. i art. 83 k.c. oraz art. 232 k.p.c.; art. 232 k.p.c., art. 231 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c.; art. 378 § 1 k.p.c., art. 386 § 1 k.p.c. i art. 385 k.p.c. w zw. z art. 471 k.c. i art. 361 k.c., art. 6 k.c., art. 86 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 2 i 45 Konstytucji RP.

Wniosła o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi, ewentualnie o orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie apelacji pozwanej w całości i o zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kosztów postępowania.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powódki pozwana wniosła o jej oddalenie oraz o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz kosztów opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako środek odwoławczy o szczególnym charakterze, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń nie satysfakcjonujących stron. Realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowionego

w art. 398⁹ k.p.c., w ramach którego Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny sprawy przedstawionej mu ze skargą kasacyjną. Zakres przeprowadzanego badania jest ograniczony do kontroli, czy w sprawie występują przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. okoliczności uzasadniające przyjęcie skargi do rozpoznania. Skarżąca uzasadniła potrzebę rozpatrzenia swojej skargi wystąpieniem przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. to znaczy wystąpieniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz oczywistą zasadnością złożonej skargi.

Dostrzeżone zagadnienie prawne ujęła w pytaniu:

Czy dopuszczalne jest, by powód dochodzący roszczenia o naprawienie szkody, w postaci utraconych korzyści, która powstała na skutek nienależytego wykonania zobowiązania przez pozwaną, miał obowiązek, w ramach spoczywającego na nim ciężaru dowodu, wykazać, że prowadzona przez niego działalność gospodarcza jest rzeczywista?

Skarżąca argumentowała, że jest to zagadnienie prawne mające na celu sprecyzowanie przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej z tytułu nienależytego wykonania zobowiązania, sformułowanych w przepisie art. 471 k.c.

Oczywistą zasadność swojej skargi powódka łączyła z tym, że „uchybień jakich dopuścił się Sąd II instancji, miały charakter kwalifikowany, oczywisty, rażący i widoczny bez potrzeby głębszej analizy zaskarżonego orzeczenia Sądu”.

Istotne zagadnienie prawne to doniosły problem prawny, nowy lub już wcześniej występujący, lecz nadal niedostatecznie rozważony i wyjaśniony, mający znaczenie nie tylko jako wątpliwość występująca w danej sprawie i rzutująca na jej rozstrzygnięcia, ale powtarzający się w przestrzeni prawnej i mający ważne znaczenie także w innych sprawach. Problem taki powinien być ujęty w powiązaniu z przepisami prawnymi, na których tle powstał i sprecyzowany w wywodzie prawnym wskazującym na źródła i przedmiot niejasności i na możliwe rozwiązania interpretacyjne. Ze względu na odmienny cel instytucji przedsądu nie może polegać na prostym odwołaniu się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia.

Wskazane przez skarżącą zagadnienie prawne nie może być uznane za istotne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Przede wszystkim nie ma charakteru

abstrakcyjnego, jest kazuistyczne, stanowi w istocie pytanie o ocenę okoliczności faktycznych ustalonych w sprawie, odpowiedź na nie będzie więc uzależniona każdorazowo od tych okoliczności. W rozpatrywanej sprawie Sąd musiał zbadać prawdopodobieństwo wystąpienia szkody po stronie powódki, a zatem wziąć pod uwagę wszystkie okoliczności, od których zależało wypłacenie powódce wysokiego świadczenia macierzyńskiego z ZUS. Skoro elementem badania tego prawdopodobieństwa była ocena czy prowadzona działalność nie była zarejestrowana dla pozoru, wyłącznie w celu otrzymania niewspółmiernych świadczeń – to oczywiste jest, że niezbędne stało się przeanalizowanie tego aspektu sprawy. Nie jest to jednak zagadnienie prawne lecz element stanu faktycznego obejmującego okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia sprawy.

Z kolei oczywista zasadność skargi kasacyjnej, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., zachodzi tylko wtedy, gdy dla przeciętnego prawnika z samej treści skargi - bez pogłębionej analizy i juredycznych dociekań - jednoznacznie wynika, że wskazane w niej podstawy zasługują na uwzględnienie, a zaskarżone orzeczenie jest jaskrawo błędne. Skarżący powinien unaocznic tę oczywistość, jednak wskazując jedynie na argumenty mieszczące się w zakresie kognicji Sądu Najwyższego. Nie może więc powoływać się na wadliwość ustaleń faktycznych, ani opierać na innych faktach niż stanowiące podstawę rozstrzygnięcia (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Wskazywana przez skarżącą okoliczności nie świadczą o oczywistej zasadności jej skargi kasacyjnej. Powódka w głównej mierze kwestionuje kompetencje Sądu rozpoznającego jej powództwo w drugiej instancji do badania okoliczności, które mają wpływ na ocenę czy szkoda w jej majątku powstałaby czy też nie, gdyby pozwana dochowała należytej staranności wykonując swoje zobowiązanie. Skarżąca zdaje się jednak nie dostrzegać, iż przedmiotowe świadczenie, które miałby wypłacić jej ZUS nie jest przyznawane niejako automatycznie, a dopiero po zbadaniu wszystkich okoliczności sprawy. Sytuacja osoby ubezpieczonej podlega kontroli tak co do zasady, jak i co do wysokości podstawy wymiaru składek, jako że organowi rentowemu nie można odmówić prawa do kontroli samego tytułu i w konsekwencji również podstawy składek w sytuacji początkowego zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego przy dysproporcji wynikającej z niskiego przychodu i zgłaszaniu zawyżonej podstawy

składek - art. 83 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (wnioskowanie z większego na mniejsze). Organ rentowy może więc zakwestionować sam tytuł albo samą podstawę wymiaru składek (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2018 r., II UK 301/17, niepubl.). Dodatkowo skarżąca opiera oczywistą zasadność jej skargi kasacyjnej na uchybieniu Sądowi Okręgowemu instancji, które miałyby polegać na nierespektowaniu zasady koncentracji materiału dowodowego. Wskazać jednak należy, iż przepis art. 381 k.p.c. wprowadzający ograniczenia w powoływaniu nowych dowodów w postępowaniu apelacyjnym, wyraża potrzebę koncentracji materiału dowodowego, lecz względem na szybkość postępowania nie może przesłaniać właściwego celu tego postępowania, którym jest ponowne i wszechstronne zbadanie sprawy zarówno w zakresie podstawy faktycznej, jak i podstawy prawnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2018 r., II CSK 321/17, niepubl.).

Być może część argumentów podniesionych przez skarżącą nie jest pozbawiona słuszności, jednak podstawa przesądu oparta na oczywistej zasadności skargi wymaga wytknięcia jaskrawych wad procesu orzekania lub samego orzeczenia i wykazania jednoznacznej wadliwości samego rozstrzygnięcia. Tych elementów argumentacja skarżącej, mimo jej szczegółowości, nie zawierała.

Z uwagi na to, że powołane przez skarżącą podstawy przyjęcia jej skargi kasacyjnej do rozpoznania nie uzasadniają uwzględnienia jej wniosku. Okoliczności sprawy nie wskazują też, aby zachodziły inne przesłanki przedsądu przewidziane w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Z tych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi do rozpatrzenia.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 w związku z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z § 2 pkt 6 i w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.).

aj